

KRASOJAZDKYŇA

URŠULA KOVALYK

DIVADLO
BĚZ DONOVA

Copyright © Uršula Kovalyk, 2013

Vydalo občianske združenie Divadlo bez domova
Štefánikova 16, 811 05 Bratislava ako svoju 2. publikáciu.
www.divadlobezdomova.sk

**Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry
Slovenskej republiky a Literárneho fondu.**

*Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie
kopírovať alebo akýmkoľvek iným spôsobom reprodukovať
bez predošlého písomného súhlasu vydavateľa.*

ISBN 978-80-971354-0-9

URŠULA KOVALYK

KRASOJAZDKYŇA

Sedím na rozbitej lavičke neďaleko výbehu koní. Je podvečer. Vo vzduchu cítim vodu. Slabučko poprcha. Akoby mi niekto nad hlavou rozprášovačom zavražoval muškáty. Je ticho. Len biely žrebec vo výbehu hrabe do zeme tvrdým kopytom. Je divoký a zlostný. Občas sa rozcvála a zúrivo zaerdží. Volá na svojich bratov, ktorých už dávno zatvorili do vyčistenej stajne. Je sám. Aj ja som sama. Dívam sa na neho a dobre viem, že ho znervózňujem. Mladé žrebce stareny neznášajú. Ani ja sa neznášam. Na ruke posiatej stareckými škvrnami sa lesknú kvapky vody. Vyzerajú ako priesvitné perly hodené starej svini. Raz to muselo prísť. Teší ma, že som sa nakoniec rozhodla. Ale trvalo to dlho. Nevedela som nájsť toho správneho. Všetky kone boli príliš krotké. Lenže potom doniesli tohto búrliváka. Prerástol im cez hlavu. Pochopila som, že on je

moja posledná šanca. Začnú ho cvičiť a prijazďovať. A ak neskrotne, pomelú ho do salámy. On o tom nevie. Pozoruje ma pyšným pohľadom a do mäkkých nozdier vdychuje vzduch zmiešaný s mojím pachom. Cítiť ma močovinou. Žrebec nahlas odfrkne a rozcvála sa na opačný koniec ohradenej lúky. V lete na nej rastú belasé čakanky. Aj zo mňa sa už stala taká čakanka. Čakala som na smrť dosť dlho. Lenže ona je potvora svojhlavá. Chce ma trápiť. Nasáčkujem sa k nej teda sama. Bez pozvania. A tento snehovobiely diablik vyhadzujúci zadkom ma k tebe odnesie. Zhlboka sa nadýchnem do brucha, aby som ovládla svoj strach. Pomaly kráčam k výbehu. Žrebec sa ešte viac rozdivočí. Zúrivo pobehujem a tam a v jeho očiach vidím zlosť. Je nádherný. Stelesnenie nezkrotnej energie. Má mohutné svaly, silné nohy a široký chrbát. Kráčam k nemu, on ustupuje. Výhražne vykopne do vzduchu. Tlesnem dlaňami. Odcvála na opačnú stranu lúky. Chvíľu mi trvá, kým sa tam dotrepem. Tvár mám mokrú od dažďa, po chrbte mi steká pot. Cítim únavu a sklamanie. Čo, ak sa mi to nepodarí. Zodvihnem zo zeme kameň a hodím ho po žrebcovi. Zúrivo sa postaví na zadné a hrabe vo vzduchu kopytami. Vedela som, že to vieš! Hádzem po ňom všetko, čo nájdem. Paličky, borovicové šišky aj mokrú trávu. Dráždim ho a hnevám, podpichujem, vysmievam sa mu a vyplazujem na neho jazyk. Nadávam mu

do zbabelcov. Je to súboj. Kto z koho. Ja len dúfam, že ho vyhrá on. Stmieva sa. Nebo zalieva pompéžna indigová farba. Žrebec rozzúrene vyskakuje. Na bruchu má sivú penu. Oplujem ho. To ho nesmierne vytočí. Rozbehne sa rovno na mňa a ja mu vykročím oproti. Strach mi vytláča oči z jamôk. Počujem šepot. V povetrí lietajú strieborné pavučiny. Na chrbte žrebca odrazu sedí moja babča. Milo sa na mňa usmieva. Zastanem. Dívam sa do obrovských vytreštených očí zvieráťa. Žrebec sa postaví na zadné a ako v spomalenom filme mi tvrdým kopytom udiera do hlavy. Bolesť ma omráči. Krv mi zaleje oči. Padnem na zem. Chrčím. Žrebec na mňa znova zaútočí. Zúrivo po mne skáče. Počujem, ako mi praskajú kosti. Nezniesiteľná bolesť mi tlačí jazyk z úst. Dávim a zároveň sa dusím. Nekonečne dlho. Všetko mi odrazu pripadá vzdialené. Cítim klud. Z dobitého tela sa mi začínajú odlupovať modré fosforové vlásoknice. Pomaly stúpajú k oblohe. Ako para z nedeľnejšej polievky. Babča ma nežne hladí po tvári. Vznášam sa a lúka mi pripadá čoraz menšia a menšia. Už necítim. Okolo mňa pobehuje tieň bieleho žrebca. A chvostom premočeným od dažďa mi vyťahuje spomienky z vyhasínajúcej pamäte.

Všetko si pamätám. Na temný tlkot srdca. Na teplú vodu, ktorá ma hojdala v rytme jej krokov. Červené svetlo prechádzalo cez tkanivo brucha a štekľilo moje ešte nevyvinuté oči. Plávala som v plodovej vode a občas sa pricucla k stene matrice. Ako akvariijná ryba Ancistrus. Mama sa vtedy zasmiala a do jej nohavičiek stieklo pár kvapiek moču. Pamätám si to veľmi dobre. Ten pocit absolútneho bezpečia a dokonalej súhry. Hojdanie. Tlmené zvuky. Pomarančová chuť plodovej vody. Boli sme spojené pupočnou šnúrou. Najdokonalejším komunikačným kanálom vo vesmíre. Mala som zodpovednú matku. Cítila, že som jej vydaná napospas. Za celých deväť mesiacov si ani raz nezapálila. A tak som rástla. Schovaná v teplej jaskyni som čakala, kým hviezdne hodiny odbijú môj čas. V to leto sa vyľahlo priveľa múch a ja som počúvala zvnútra

brucha jemné bzučanie. Odrazu sa začala maternica vlniť. Obrovský tlak ma vytláčal z môjho hniezda. Vtedy som pocítila prvýkrát strach. Maternica ma mačkala a nútila vliezť do úzkeho, slizkého tunela. Najprv som sa bránila, ale potom som zacítila mamine želanie, aby som už konečne z toho brucha vypadla. Bolo mi jasné, že neexistuje cesta späť. Tak som hlavou roztlačila tunel a narodila sa do horúceho dňa. Všetko som vnímala. Biele kachličky, lekárov unavený pohľad. „*Dievča,*“ povedal sucho. Udrel ma po zadku a podal ma žene stojacej vedľa neho. Rozplakala som sa. Plúca mi bolestne rozťahol vzduch páchnuci dezinfekčným prostriedkom. Sestrička skontrolovala, či mám všetko na svojom mieste. Umyla ma. Odvážila, odmerala a zabalila ma do perinky. Bola som hotová. Dokonale vyvinutá. Dobře spravená. Schopná prežiť život na tejto zemi. Potom ma sestra položila na biely prsník. Fajnovovoňal a ja som sa k nemu pažravo prisala. Na jazyku som pocítila sladkastú chuť mlieka. Dívala som sa a pila. Obrovská mäsiarka sediaca na sestričkinej bielomodrej rovnošate si spokojne umývala predné nohy.

Neskôr ma preniesli do bielej klietky. Bola som zviazaná. Osamelá. Žiaden známy tlkot srdca. Len plač. Akési ruky ma vždy položili na biely otlčený vozík a odniesli k prsníku. To bol môj svet. Prsník, bradavka, mlieko. Mamine ústa odhaľovali zuby.

Oči s popraskanými žilkami a vlhké pery na mojej hlave. Tá neopakovateľná vôňa. Útržky sveta sa mi zapisovali do prázdneho mozgu. Tak som spala, cicala. Vyprázdňovala sa. Vrieskala. V jeden deň ma mama zabalila do žltej deky, vynesla na silné svetlo a vložila do kočíka. Nad mojou hlavou sa divoko hojdal červený papagáj s vypúlenými očami. Krútila sa mi z neho hlava. Dlho sme šli, a potom ma znova položili do kliečky. Naklonila sa nado mňa akási tvár. Tvár sa usmievala. Voňala cesnakom. Povedala: „*Tá má očiská!*“ Tak som sa zoznámila s mojou babčou. Spala som v postieľke s plyšovým medveďom. Bola som iba bezbranný živočích. Neschopný pohybu. Ruky a nohy ma vôbec neposlúchali, a môj hlas! Prišerne ťahal uši. Plyšový medveď mal na tvári meravý výraz. Bola som veľmi šťastná, ak sa nado mňa naklonila ozajstná ľudská tvár. Jedna mala ako uhoľ čierne vlasy a obrovské, modré, usmievavé oči. To bola mama. Voňala mliekom. Hrkútala, aká som zlatá. Tá druhá, čo sa nakláňala, mala bielo-žlté vlasy a nad očami dlhé čierne čiarky. To bola babča. Až neskôr som sa naučila, že tie čiarky znamenajú obočie nakreslené lacnou kontúrkou z drogérky.

Mala som za sebou prvé detské choroby a konečne som začala rozumieť ľudskej reči. Babča vyhlásila, že teraz začne „*fasa*“ sranda. „*Tuším, že sa jej mozog začal hýbať,*“ zakričala z kuchyne a ďalej cedila

domáce rezance. Sedela som na nočníku, žula rožok a donekonečna som komolila slovo mozoček. Mama si v kúpeľni česala vlasy. Šla si trocha požúrovať, lebo ma konečne prestala koiť. Vraj si našla nejakého uja. Babča ju napomínala, aby si dávala bacha, lebo rozvedení chlapi vedia byť pekné kurvy. Lenže mama ju zahriakla, aby predou mnou tolko nenadávala. Babča vtedy vybehla z kuchyne, mávala sitkom na rezance a kričala: „*Drágám, v mojom byte mi nikto nebude rozkazovať!*“ V našej rodine najviac nadávala ona. Mala teóriu, že slobodné nadávanie je zdravé, a kým to robí doma, je to jej vec. Tvrdila, že kto si nevie poriadne zanaďovať, akoby sa nevedel vysrať. A skôr či neskôr umrie na zápchu. Babča bola polovičná maďarka a jej horúca krv, ako hovorila, potrebovala občas vyvetrať. S mamou sa niekedy poriadne povadili a ja som sa vďaka tomu naučila najhoršie maďarské nadávky, aké existujú. Kým som sa naučila chodiť, prešli dva roky. Všetky decká sa už potácali po pieskovisku. Ja som sa plazila ako krokodíl a vyžierala špinu zo zeme. Babča hovorila, že som dengľavá a určite som zdedila nejakú chorobu. Po otcovi. Vzali ma k lekárovi, ale ten mi nič nezistil. Povedal, že som asi pomalšia a nech mi dajú čas. Tak mi ho dali. Priviazali mi jednu nohu dlhou šnúrou o lavičku a ja som sa plazila v nekonečnom kruhu. Voľkali si, že môžu v klude piť kávu a nemusia utekať za dekom ako iné mamy. Spoločnosť mi tak dlho robili

chrobáky, ktoré sme nevolali inak ako električky. Zúfalo utekali pred mojimi prstami. Pamätám si na to poobedie. Fúkal silný vietor. V povetrí lietali igelitové vrecká z vysypaného kontajnera, babča srkala kávu a mama fajčila jednu od druhej. Vstala som zo zeme a pomaly urobila prvý, neistý krok. Vietor mi fúkal do chrbta a nútil ma kráčať čoraz rýchlejšie. Detská vetrovka sa nafúkla ako plachetnica, a ja som sa ocitla vo vzduchu. „*Ona chodí,*“ zvrískla mama a odhodila horiacu cigu. „*Hovno chodí! Lieta!*“ zavesila babča a s mamou chytali lietajúce dieťa.

Neviem, kto je môj otec. Možno to nevie ani mama. Nepoznala som môjho deda. Nemala som brata ani strýka. V našej rodine sa muži normálne nevyskytovali. Iba mužské návštevy. Napríklad sused z piateho. Čo k nám chodil hrať žolíka. Keď som sa naučila rozprávať a môj mozoček šliapal na plné obrátky, opýtala som sa na deda. Babča sa vtedy záhadne usmiala a vytiahla fotku z šuflíka. Bol na nej vysoký pán s malými, čiernymi fúzikmi pod nosom. Mal mastné vlasy. V ruke držal klobúk. Opierala sa o neho mladá žena s dvoma čiarkami namiesto obočia. Aj ona mala klobúk. Zdobili ho nádherné kvety. Babča povedala, že môj dedo bol veľký fešáčisko a ešte väčší kurevník. „*A kde je teraz?*“ pýtala som sa. Vzala ma za ruku. Otvorila svoju skriňu a spoza kabátov vytiahla akúsi nádobu: „*Tu!*“ Veľmi

dlho som nádobu skúmala, ale babka mi ju nedovolila otvoriť. „*Nechajme deda odpočívať,*“ vzdychla a schovala ho za staré, naftalínom páchnuce čipky. Večer som zaspávala a predstavovala si, ako v urne, v malinkej posteli, chrápe malilinký pán v klobúku. Náš život bol srandovný. Babča hlavne varila, hrala karty so susedmi, pila barackovicu a kritizovala moju mamu. Vravievala, že má namiesto mozgu klitoris. Predstavovala som si, že má v hlave nejakú krásnu kvetinu. Podobnú gladiolom. Pri kartách sa vždy do krvi pohádali, pretože babča švindľovala. Potom si vypila, nadávala a dlho do noci spievala maďarské piesne.

Miškolc v lete voňal marhuľami. Babka tam mala tri tetušky. Márta néni, Juci néni a Erzsébet, ktorú sme nevolali inak, ako Keresztmama. Boli to bývalé učiteľky, ktoré už nemohli učiť. Nemali totiž kladný vzťah k socialistickému zriadeniu. Bývali v ošarpanom meštiackom dome, postavenom v secesnom štýle. V kúpeľni hrôzostrašne hučal ohrievač vody, rástla modrozelená pleseň a pobehovali najtučnejšie pavúky, aké som kedy videla. Záchod mali na pavlačí. Po vojne im síce zaviedli svietiplyn, no Keresztmama ráno založila oheň a varila zásadne na peci. Aj napriek tomu, že som nerozprávala po maďarsky, výborne sme si rozumeli. Volali ma drága gyerek a pchali do mňa tie najfajnovšie maďarské salámy. Milovala som ten starý, plesnivý dom plný nádherného starodávneho nábytku. Patril Juci néni. Bola grófká. Ozajstná. Ako dievča bývala v obrovskom kaštieli. Keď ju okradli boľševici, ostalo jej len pár kusov nábytku a niekoľko nádherných vitrín, plných sošiek zo vzácneho porcelánu. Starodávne bábiky, psíkovia so smaragdovými očami, strieborné dáždničky, bozkávajúce sa deti, krčiažky z majoliky a fajansové jabĺčka. Drahocenné blbostičky, aké dostávala od nápadníkov na narodeniny. Cítila som sa tam ako na zámku. Tety sa nikdy nevydali. Nemali frajerov ani deti. Dala ich dokopy vojna a neskôr totalitný režim. Márta néni bola pomalá, tlstá matróna so špinou za nechtami. Najradšej čítala a vylihovala

v posteli. Pod nosom jej rástli fúzičky. Každý druhý deň si ich holila britvou. Ukazovala mi staré rozprávkové knihy s nádhernými obrázkami. Občas mi aj niečo čítala, a ja som sa nechala uspať čarodejnícky znejúcimi slovami, ktorým som vôbec nerozumela. Juci néni pripomínala vychrtlé ostarnuté dievčatko. V snehovobielych vlasoch nosila krásnu perleťovú sponu. V rádiu počúvala politické komentáre, s noblesou pri tom utierala skrine zamatovou prachovkou. Pred jedlom si dávala vždy poldeci becherovky a jej obed sa musel skladať najmenej z troch chodov. Nikdy sa so mnou nebláznila. Iba ma občas pohľadila po hlave a povedala: „*Intelligens gyerek!*“ Počas upršaných dní si púšťala na gramofóne platňu s básňami, ktoré recitoval Latinovits. Jeho nádherný hlas poletoval po obrovskom byte ako neviditeľná vážka. Tancovala som do rytmu jeho slov, ktorým som vôbec nerozumela. Keresztmama pobehovala od rána do večera po kuchyni. Keď sa smiala, búchala pästou po stole. Na líca mi vtláčala štavnaté bozky. Mala čierne, po pás dlhé vlasy zviazané do hrubého vrkoča, ktoré poskakovali medzi výparmi kuracej polievky. Z hrnca trčali slepačie nohy. Pripomínali mi akvabely elegantne plávajúce medzi kúskami zeleniny. Keresztmama do nich pichala v pravidelných intervaloch vidličkou. Každé leto sme k nim cestovali. Ja a babča. Bez mamy. Ustlali mi v hosťovskej izbe s obrovským vyšívaným gobelínom na stene.

Pastierka na ňom pásala ovce, ktoré vyzerali ako psy.
Zaspávala som v ozajstnej grófskej posteli!

S babčou sme boli každý deň na kúpalisku, na Tapolci. Vzala si do hlavy, že moje dengľavé telo vytrénuje plávaním. Obrovské bazény, langoše a kopec detí hádam zo všetkých socialistických republík. Stála som pri bazéne. Moje odstávajúce lopatky takmer prepichovali šlaháčkové oblaky. Babča kričala: „Skoč“! Dávala som sa raz na vodu, raz na ňu. Nemala nakreslené obočie a jej výraz na tvári na mňa pôsobil dosť sadisticky. Upozornila som ju, že neviem plávať. „Každá vie plávať,“ zahulákala. „Len to musí v sebe objaviť. No tak, neboj sa. Skoč!“ Neverila som jej. Nikto jej podľa mňa neveril. Všetci okolo sa na nás pozerali, a ja som v ich očiach videla obavy. Dievčatko z Drážďan sediace na kockovanej deke, prestalo žuť palacinku. Nemala som na výber. Nemohla som sklamať babču. Nadýchla som sa a hodi-la sa do vody. Hladina vody sa nado mnou zatvorila. Bolo mi jasné, že klesám ku dnu. Zachvátila ma panika. Svaly na krku sa mi napli. Prvý kľč mi vykrútil nohy. Bublinky vzduchu šialene plávali okolo mojej tváre. Napadlo mi, že asi tak sa cíti čerešňa v pohári sódy, ktorý mi vždy k obedu prichystá Keresztmama. Chcela som plávať hore, ale neviditeľný kameň priviazaný na nohách ma ťahal späť. Dusilo ma. Vzduchová bublina v ušiach urobila „blum“.

Otvorila som pod vodou oči. Vedľa mňa kopali akési žltobiele nohy, tancovali pásikavé plavky a plával pár modrých plutiev. Pozbierala som v sebe posledné zvyšky sily. Začala som sa metať a kopať. Neviditeľná sila ma kupodivu nadvihla k hladine, a ja som sa konečne nadýchla. Oči ma štípali. „*No konečne!*“ zrevala babča a niečo la plavčíkovi. Tváril sa vydesene. Krútila som sa, kopala a špliechala. Ako ryba zasiahnutá elektrickým prúdom. S vytreštenými očami som sa snažila za každú cenu dostať k okraju bazéna. Keď som celá udychčaná vyliezla von, babča sa pyšne obzrela. Nieкто povedal niečo po nemecky. Dievčatko na deke dojedlo palacinku.